IFAD
Enabling poor rural people to overcome poverty

SRTT

महाराष्ट्र शासन

पुरस्कृत

आंतरराष्ट्रीय कृषि विकास निधी व सर रतन टाटा ट्रस्ट सहाय्यीत

CAIM
समन्वयीत कृषि विकास प्रकल्प
An end to end approach to agriculture

कृषीसमृध्दी

समन्वयीत कृषी विकास प्रकल्प

जिल्हा प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणा

जिल्हाधिकारी कार्यालय, वाशिम

महाराष्ट्र शासन पुरस्कृत

आंतरराष्ट्रीय कृषि विकास निधी व सर रतन टाटा ट्रस्ट सहाय्यीत

कृषीसमृध्दी : समन्वयीत कृषी विकास प्रकल्प

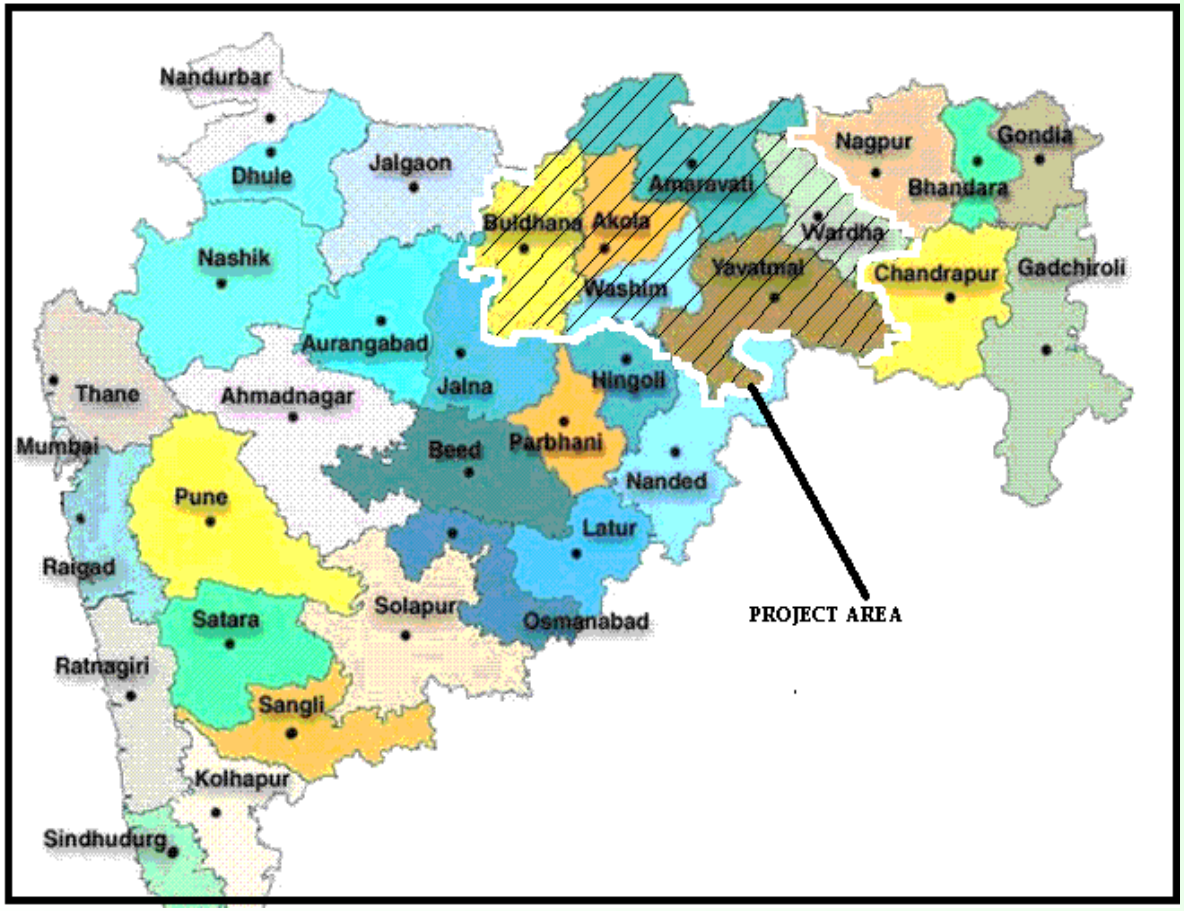

-: प्रकल्पातील सहभागी विभाग :-

सहकार व पणन विभाग - समन्वयक

कृषी व पदुम विभाग

ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग

महिला व बालविकास विभाग

वित्त व नियोजन विभाग

आदिवासी विभाग

प्रकल्पाचा मुख्य उद्देश

- घटलेले कृषी उत्पादन वाढविण्याच्या प्रयत्नांमध्ये योगदान देऊन, प्रकल्प क्षेत्रातील कुटुंबांचा, शाश्वत व वैविध्यपूर्ण उत्पनांच्या स्त्रोतांसह, कृषि व कृषियेतर उत्पनाच्या साधनांव्दारे विकास करणे; त्याचप्रमाणे उत्पादनातील व बाजारपेठीय जोखिमीमुळे दारिद्रय वा नैराश्याच्या परिस्थितीत न जाता, कुटुंबांमध्ये या जोखिमींना तोंड देण्याची क्षमता निर्माण करुन कूटुंबांना सुस्थितीत पुर्नस्थापित करणे.

-:प्रकल्पाची उद्दिष्टये :-

(१) वैविध्यपूर्ण शेती आणि कृषियेतर उत्पनाच्या साधनांव्दारे कुटुंबांच्या उत्पनात वाढ करणे,

(२) सेंद्रिय शेती व किमान निाविष्ठांची कंत्राटी शेतीपध्दती अवलंबून कृषि विकास करणे,

(३) कृषि उत्पादनांची प्राथमिक प्रक्रिया, त्यांची गुणवत्तावाढ आणि मालाची विक्री व्यवस्था इ. बाबतीत शेतक-यांचा सहभाग वाढविणे,

(४) सुक्ष्म-वित्तपुरवठा (मायक्रो-फायनान्स) आति अतिलघु - उद्योगाद्वारे महिला सामील करा,

(५) शासनाचे सर्व स्त्रोत आणि योजनांमध्ये समन्वय साधणे.

प्रकल्पाचे लाभार्थी

- सहा जिल्हयांतील सुमारे १२०० गावांचा सहभाग,
- प्रकल्प क्षेत्रातील एकणू सुमारे ३ लाख कुटूंबांना व सुमारे २० लाख लोकांना या प्रकल्पाचा फायदा.
- प्रत्येक गावातील २५० ते ३०० कुटूंबांना विविध योजनांचा लाभ.
- दारिद्रय रेषेखालील अनुसुचीत जाती, जमाती, अल्प व अत्यल्प भुधारक व भूमिहीन कुटूंबांना लाभ, ग्रामीण महिला व नैराश्यग्रस्त शेतकरी हे प्रमुख लाभार्थी असतील.

प्रकल्पाचे प्रमुख घटक

१) विविध खाजगी, सेवाभावी व शासकीय संस्थांमध्ये भागिदारी निर्मिती आणि या संस्थांचा क्षमता विकास

अ. भागीदारी व क्षमता विकास

- सहा जिल्ह्यातील ८३५१ गावांपैकी १२०० गावांमध्ये २० ते २२ गावांचा एक गट
- याप्रमाणे शेती आधारीत ६४ उपप्रकल्पांची (end to end sub-project) निर्मिती,
- विविध खाजगी, सेवाभावी व शासकीय संस्थांच्या सहकार्याने सदर संस्थांमध्ये भागीदारी निर्मिती, संस्थांचा क्षमता विकास.

ब. महिलांचे सक्षमीकरण

- ९,००० महिला बचतगट निर्मिती , बँकेमार्फत लघु पत पुरवठा.
- प्रत्येक २०० स्वयंसहाय्यता गटाकरीता एक लोकसंचलीत साधन केंद्र (सि.एम.आर.सी.) असे ४५ केंद्रे स्थापन करणे.
- १५८४०० नैराश्यग्रस्त कुटुंबांना सामाजिक व आर्थिक समुपदेशन करणे.
- महिला बचत गटातील अति गरीब ५००० कुटूंबांना व्यवसाया करीता आर्थिक सहाय्य.

२) उत्पादनापासून पणन व्यवस्थेपर्यंत बाजारजाळयाद्वारे समन्वय साधणे आणि शाश्वत शेतील प्रोत्साहन -

(अ) गरीब शेतक-यांच्या हिताच्या 'बाजार-जाळयांची' व 'मुल्यसाखळींची निर्मीती करणे:

- समतोल व शोषरहित बाजारपेठ निर्मिती आणि विशिष्ट पिकांकरीता (कापूस, सोयाबीन, फळे-फुले, भाज्या इ.) 'मूल्य-साखळी' निर्मिती,
- ६४ ॲग्री-बिझनेस क्लस्टर्सची निर्मिती,
- विशिष्ट पिकांसाठी कंत्राटी शेती,
- शेतमाल ठेवण्याकरीता गोदांमाच्या उपलब्धतेद्वारे ग्रामीण गोदाम व्यवस्थेचे बळकटीकरण.
- ३६०० ग्रामीण युवकांना उद्योजकिय विकास प्रशिक्षण

(ब) शाश्वत शेती

- 'मूळ-स्थळी ' जलसंधारण: १२०० गावांमध्ये 'राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेंतर्गत' समतोल व ढाळीच्या बांधांच्या निर्मितीद्वारे ४०३२०० हेक्टर क्षेत्र 'मूळ-स्थळी' जलसंधारणा खाली आणणार, ३६०० गाव तलावांची निर्मिती.
- शाश्वत / सेंद्रिय शेतीचा विकास: LEISA पध्दतीचा वापर करुन कमी खर्चात जास्तीत जास्त शाश्वत उत्पन, कंत्राटी शेती व्दारे सेंद्रीय शेतमाल उत्पादन आधारीत विकास
- स्थानिक देशी गायींच्या प्रजातींचा विकास : १२०० गावांकरीता ६ क्षेत्रीय केंद्रे, ६० गोपैदास केंद्रांचे (१० ते १५ गावांकरीता) बळकटीकरण, स्थानिक देशी गायींच्या प्रजातींच्या विकासाद्वारे ६२,५०० कालवडींची पैदास, ४५ दुग्धसंकलन केंद्रांची उभारणी.

(क) शेतीआधारीत अतिलघु आणि लहान व मध्यम प्रकल्प / उद्योगांची उभारणी

- कृषिवर आधारीत १५००० लघु उद्योगांची उभारणी.
- पशुधनावर आधारीत ५००० लघु उद्योगांची उभारणी.
- ४५ लघु व मध्यम प्रकल्पांची उभारणी.
- ४००० हेक्टर क्षेत्रावर Dry land Horticulture.
- प्रत्येक उपप्रकल्पात शेतीवर आधारित प्रक्रिया उद्योग वा व्यापार प्रकल्प निर्माण करणे.
- विविध पणन विषयक संस्थांशी संपर्क साधून या प्रकल्पांकरीता पणन व्यवस्था निर्मिती.

३) प्रकल्पाचे व्यवस्थापन

- **राज्य स्तरावर मा. मुख्य सचिव, म.रा. यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य प्रकल्प सुकाणू समिती**

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन	-	अध्यक्ष
अति. मुख्य सचिव, महसूल व वन	-	सदस्य
प्रधान सचिव, वित्त विभाग	-	सदस्य
प्रधान सचिव, नियोजन विभाग	-	सदस्य
प्रधान सचिव, सहकार व पणन विभाग	-	सदस्य
प्रधान सचिव, कृषी विभाग	-	सदस्य
प्रधान सचिव, जलसंधारण विभाग	-	सदस्य
प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय विभाग	-	सदस्य
प्रधान सचिव, आदिवासी विकास	-	सदस्य
सचिव, महिला व बालकल्याण विभाग	-	सदस्य
सचिव, पदुम विभाग	-	सदस्य
सचिव, ग्रामविकास विभाग	-	सदस्य
सर रतन टाटा ट्रस्ट चे एक प्रतिनिधी	-	सदस्य
प्रकल्प संचालक	-	सदस्य सचिव

- **विभागीय स्तरावर मा. विभागीय आयुक्त अमरावती यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रकल्प सुकाणू समिती.**

▪ विभागीय आयुक्त, अमरावती व नागपूर	-	अध्यक्ष / सहअध्यक्ष
▪ प्रकल्प संचालक, प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणा	-	सदस्य सचिव
▪ सर्व संबंधित जिल्हाधिकारी	-	सदस्य
▪ सर्व संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि. प.	-	सदस्य
▪ विभागीय कृषी सहसंचालक, अमरावती व नागपूर	-	सदस्य
▪ विभागीय सहनिबंधक, अमरावती व नागपूर	-	सदस्य
▪ प्रादेशिक सह आयुक्त, पशुसंवर्धन	-	सदस्य
▪ प्रादेशिक दुग्ध व्यवसाय विकास अधिकारी	-	सदस्य
▪ प्रादेशिक उपायुक्त / संचालक, मत्स व्यवसाय	-	सदस्य
▪ विभागीय समाजकल्याण अधिकारी	-	सदस्य
▪ अति. आदिवासी विकास आयुक्त	-	सदस्य
▪ सरव्यवस्थापक महाराष्ट्र कृषी पणन मंडळ	-	सदस्य
▪ महिला आर्थिक विकास महामंडळाचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
▪ सर रतन टाटा ट्रस्टचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
▪ व्यापारी बँकांचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
▪ नाबार्डचे प्रतिनिधी	-	सदस्य

- प्रकल्पातील सर्व भागिदार स्वंयसेवी संस्था, सीएमआरसी व समाजधिष्टीत संस्थांचे किमान २ प्रतिनिधी -सदस्य

- **जिल्हा स्तरावर जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा प्रकल्प समन्वय समिती.**

१.	जिल्हाधिकारी	-	अध्यक्ष
२.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि. प.	-	उपाध्यक्ष
३.	जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी	-	सहउपाध्यक्ष
४.	जिल्हा उपनिबंधक	-	सदस्य
५.	जिल्हा उपायुक्त, पशुसंवर्धन	-	सदस्य
६.	जिल्हा दुग्ध विकास अधिकारी	-	सदस्य
७.	सहा. आयुक्त / जिल्हा मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी	-	सदस्य
८.	विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी	-	सदस्य
९.	जिल्हा समन्वय अधिकारी, माविम	-	सदस्य
१०.	प्रकल्प अधिकारी, आदिवासी विकास	-	सदस्य
११.	सर रतन टाटा ट्रस्टचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
१२.	व्यापारी बँकांचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
१३.	नाबार्डचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
१४.	प्रकल्पांतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या ग्रामविकास समिती / संयुक्त दायित्व गट / स्वयंसहाय्यता गट / सीएमआरसी चे अध्यक्ष	-	सदस्य
१५.	जिल्हा प्रकल्प व्यवस्थापक	-	सदस्य सचिव

- महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, पुणे येंथे 'प्रकल्प सहाय्य केंद्र',
- विभागीय आयुक्त अमरावती यांच्या अधिपत्याखाली 'प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणा',
- सहा जिल्ह्यांच्या मुख्यालयी 'आत्मा' च्या अधिपत्याखाली 'जिल्हा प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणा'.

प्रकल्पातील आर्थिक विभागणी

अ.क्र.	प्रकल्पातील भागीदार	प्रकल्पातील वाटा (सुमारे रुपये कोटीमध्ये)	टक्केवारी
१.	राज्य शासन	१८८.०१	३१.७%
२.	IFAD चे कर्ज	२००.५१	३३.८%
३.	IFAD चे अनुदान (Grant)	५.०४	०.८%
४.	सर रतन टाटा ट्रस्ट	८०.०४	१३.५%
५.	बँक	७२.६९	१२.३%
६.	खाजगी क्षेत्र	२८.८९	४.९%
७.	लाभार्थी	१८.०५	३%
	एकूण	**५९३.२३**	**१००%**

प्रकल्पाचे फायदे

- पीक उत्पादनाच्या वाढीतुन शेतकऱ्यांच्या उत्पनात वाढ, एकूण शेतीच्या उत्पनामध्ये २५% ते ३५ % वाढ.
- 'लघुत्तम बाहय-निविष्ठा (LEISA) व सेंद्रीय शेतीचा अवलंब करून पीक उत्पादन खर्चामध्ये घट करुन उत्पनवाढ.
- 'मूळ-स्थळी' जलसंधारणामुळे शेत जमिनींची होणारी धूप रोखणे, मातीचा ओलावा वाढविणे व झिरपलेल्या पाण्यामुळे भूजल पातळीत वाढ.
- ६० गोपैंदास केंद्रांचे बळकटीकरण आणि संपुर्ण प्रकल्प कालावधीत ६२,५०० कालवडींची पैदास.
- सुमारे ४ लाख हेक्टर क्षेत्रावर उत्तम / अत्याधुनिक कृषि पध्दतीचा वापर.

जिल्हयातील तालुकानिहाय उपप्रकल्पाची संख्या व समाविष्ठ गावे

उपप्रकल्प	तालुका	ग्रामपंचायतीची संख्या	गावांची संख्या
१.	वाशिम	१८	२८
२.	कारंजा	१७	२३
३.	मंगरूळपीर	१५	२७
४.	मालेगाव	१९	२६
५.	रिसोड	१६	१९
६.	मानोरा	१५	२५
	एकूण	**१००**	**१४८**

वाशिम तालुक्यातील उपप्रकल्पामधील समाविष्ठ गावे

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१.	वाळकी जहॉगीर	वाळकी जहॉगीर
		दोडकी
		गीव्हा
२.	हिवरा रोहीला	हिवरा रोहीला
३.	तांदळी बु.	तांदळी बु.
४.	नागठाणा	नागठाणा
		श्रीगीरी
५.	वांगी	वांगी
६.	सावरगाव जीरे	सावरगाव जीरे
७.	अडोळी	अडोळी
८.	केकतउमरा	केकतउमरा
९.	टो	टो
१०.	जुमडा	जुमडा
		अटकळी
		कुभांरखेडा

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
११.	वाघोळी बु.	वाघोळी बु.
		वाघोळी खु.
		वीळेगाव
१२.	बोराळा हीस्से	बोराळा हीस्से
		ता ासाळा
१३.	कोकलगाव	कोकलगाव
१४.	अडगाव खु.	अडगाव खु.
१५.	गणेशपुर	गणेशपुर
		बोरखेडी
१६.	देवठाणा	देवठाणा
१७.	राजगाव	राजगाव
		सायखेडा
१८.	सुकळी	सुकळी

कारंजा (लाड) तालुक्यातील उपप्रकल्पामधील समाविष्ठ गावे

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१.	किनखेड	किनखेड
२.	शेवती	शेवती
		मांडवा
३.	वाई	वाई
४.	गायवळ	गायवळ
५.	कोली	कोली
६.	मुरंबी	मुरंबी
		तपोवन
७.	शेलुवाडा	शेलुवाडा
८.	सोहोल	सोहोल
९.	शिवनगर	शिवनगर
१०.	बेलमंडळ	बेलमंडळ

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
११.	लोहारा	लोहारा
		किसाननगर
१२.	लोहगाव	लोहगाव
१३.	महागाव	महागाव
१४.	पोहा	पोहा
१५.	वाढवी	वाढवी
१६.	पारवा कोहर	पारवा कोहर
		चांदई
		उकर्डा
१७.	किन्ही रोकडे	किन्ही रोकडे
		पानविहीर

मंगरूळपीर तालुक्यातील उपप्रकल्पामधील समाविष्ठ गावे

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१.	चांदई	चांदई
२.	लवाना	लवाना
३.	जोगलदरी	जोगलदरी
४.	दाभा	दाभा
५.	कोळंबी	कोळंबी
६.	चिखलगड	चिखलगड
७.	पारवा	पारवा
		लखमापूर
		बोरव्हा बु.
८.	मंगळसा	मंगळसा
		मुर्तिजापूर
		वाढा
		जडगाव

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
९.	पिंपरी बु.	पिंपरी
		मोझरी
		खरबी
१०.	शिवनी रोड	शिवनी रोड
		चकवा
११.	धोत्रा	धोत्रा
		गणेशपूर
१२.	पोघात	पोघात
		घोटा
१३	सावरगाव	सावरगाव
		साळंबी
		खापरी
१४.	गिंभा	गिंभा
१५.	कवठळ	कवठळ

रिसोड तालुक्यातील उपप्रकल्पामधील समाविष्ठ गावे

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१.	रीठद	रीठद
२.	बेलखेडा	बेलखेडा
३.	आसेगाव	आसेगाव
४.	कोयाळी बु.	कोयाळी बु.
		कोयाळी खु.
५.	चिखली	चिखली
६	घोटा	घोटा
७.	हराळ	हराळ
८.	सवड	सवड
९.	अगारवाडी	अगारवाडी
१०.	मांडवा	मांडवा
११.	मोरगव्हाण	मोरगव्हाण

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१२.	गणेशपूर (री)	गणेशपूर (री)
		पाचंबा
१३.	मोप	मोप
१४.	लोणी खु.	लोणी खु.
		असोला
१५.	लोणी बु.	लोणी बु.
१६.	शेलु खडसे	शेलु खडसे

मालेगाव तालुक्यातील उपप्रकल्पामधील समाविष्ठ गावे

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१.	चिवरा	चिवरा
२.	जोडगव्हाण	जोडगव्हाण
		रामनगर
३.	म्हसला खुर्द	म्हसला खुर्द
		तपोवन
४.	पांगरी नवघरे	पांगरी नवघरे
५.	झोडगा बु.	झोडगा बु.
		झोडगा खु.
		जांमरूणवाडी
६.	अमानी	अमानी
७.	शेलगाव बोंदाडे	शेलगाव बोंदाडे
		ब्राम्हणवाडा खु.
		ब्राम्हणवाडा बु.

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
८.	करंजी	करंजी
९.	भेरा	भेरा
१०.	केळी	केळी
११.	वढाप	वढाप
१२.	पांगरी कुटे	पांगरी कुटे
१३.	दही	दही
१४.	कळंबेश्वर	कळंबेश्वर
१५.	इराळा	इराळ
१६.	वारंगी	वारंगी
१७.	सुकांडा	सुकांडा
१८.	रेगाव	रेगाव
		खेडी
१९.	डोंगरकिन्ही	डोंगरकिन्ही

मानोरा तालुक्यातील उपप्रकल्पामधील समाविष्ठ गावे

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१.	उमरी खु.	उमरी खु.
		वसंतनगर
		पिंपळशेंडा
२.	उमरी बु.	उमरी बु.
३.	पोहरादेवी	पोहरादेवी
४.	सावळी	सावळी
५.	वाईगौळ	वाईगौळ
६.	गीर्डा	गीर्डा
		वार्डा
		खेर्डा
७.	करपा	करपा
८.	खापरदरी	खापरदरी
९.	खांबाळा	खांबाळा
		वीळेगाव

अ. क्र.	ग्रामपंचायत	गाव
१०	धोनी	धोनी
		उज्वलनगर
११.	पाळोदी	पाळोदी
		रणजितनगर
१२.	शेंदुरजना	शेंदुरजना
१३.	आमकिन्ही	आमकिन्ही
		वडगाव
		ज्योतीबानगर
१४.	धवंडा	धवंडा
		बालाजीनगर
१५.	गोंडेगाव	गोंडेगाव

• प्रकल्प संपर्क •

जिल्हा कार्यालय

जिल्हा प्रकल्प व्यवस्थापक

जिल्हा प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणा (DPMT),

कृषीसमृध्दी : समन्वयीत कृषी विकास प्रकल्प

रूम नं. २०६, जिल्हाधिकारी कार्यालय, वाशिम

☎ ०७२५२ - २३५३११

email: dpmtwashim@gmail.com

Web : www.caim.gov.in

विभागीय कार्यालय

प्रकल्प संचालक,

प्रकल्प व्यवस्थापन यंत्रणा (PMU),

कृषीसमृध्दी : समन्वयित कृषि विकास प्रकल्प

सहकार संकुल, कांता नगर, कँप, अमरावती

☎ ०७२१ - २५५२४७५

फॅक्स- ०७२१-२६६२७८२

email: caim.pmu@gmail.com

Web : www.caim.gov.in